

I bio va crear el món

Per les coses que diu i per les mides que té (fa més de dos metres d'alt), Peter Sloterdijk és considerat l'Obèlix del pensament filòsof europeu. Professor d'estètica i rector de la Universitat de Karlsruhe, ama les provocacions intel·lectuals i les idees fortes. Sobretot és defensor de la biotecnologia i de les tècniques de manipulació genètica. Diu que les conquestes en aquest camp s'haurien d'aplicar, sense preocupar-se molt per les qüestions ètiques. Fa anys va suscitar un petit escàndol amb un discurs públic titulat "Normes per al Parc Humà". Partint de Plató i arribant a Nietzsche, pronosticava el pas "del fatalisme del naixement al naixement opcional i selecció prenatal". Ens confia els seus pensaments sobre el que anomena el nostre "futur posthumà".

La manipulació genètica converteix l'home en el senyor de l'Univers. El filòsof alemany Peter Sloterdijk exposa els seus plantejaments i dubtes. Tot i això, una cosa té clara: Déu no existeix.

— Es parla de la possibilitat de reproduir l'ADN en un programari d'ordinador. Com canviarà el món en conseqüència?

— En el moment que el biotècnic intervé en l'Univers per tal de reproduir allò que havia estat considerat el secret de la natura, sobrepasant-ne els límits, s'està perseguint un ideal que va més enllà de l'humanisme. S'eleva el mateix home a la posició de vertader senyor i propietari de la natura.

— Una revolució, al cap i a la fi. Ara bé, es tracta d'un fet positiu?

— Per tal de respondre, voldria fer un pas enrere. Parlo de Jakob Burckhardt, històric de la cultura i amic de Nietzsche. Era el millor estudiós del Renaixement. Per a ell, aquella època significava el descobriment del món i de l'ho-

me. Ara, amb totes les noves ciències biològiques, estem vivint un nou Renaixement. Jo l'anomeno "utopia gramatical".

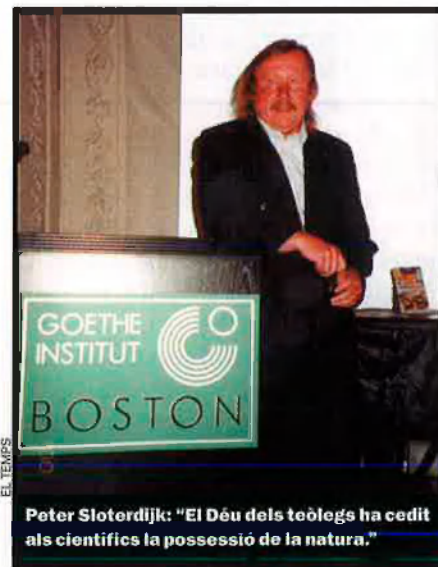
— Ens la pot explicar?

— La biotecnologia significa simplement una nova alfabetització de la humanitat. El text genètic, l'ADN, una vegada descodificat, porta de manera inevitable a superar els límits imposats per la natura.

— Vol dir que la biotecnologia substitueix Déu, fent realitat les promeses i les esperances pròpies de la teologia?

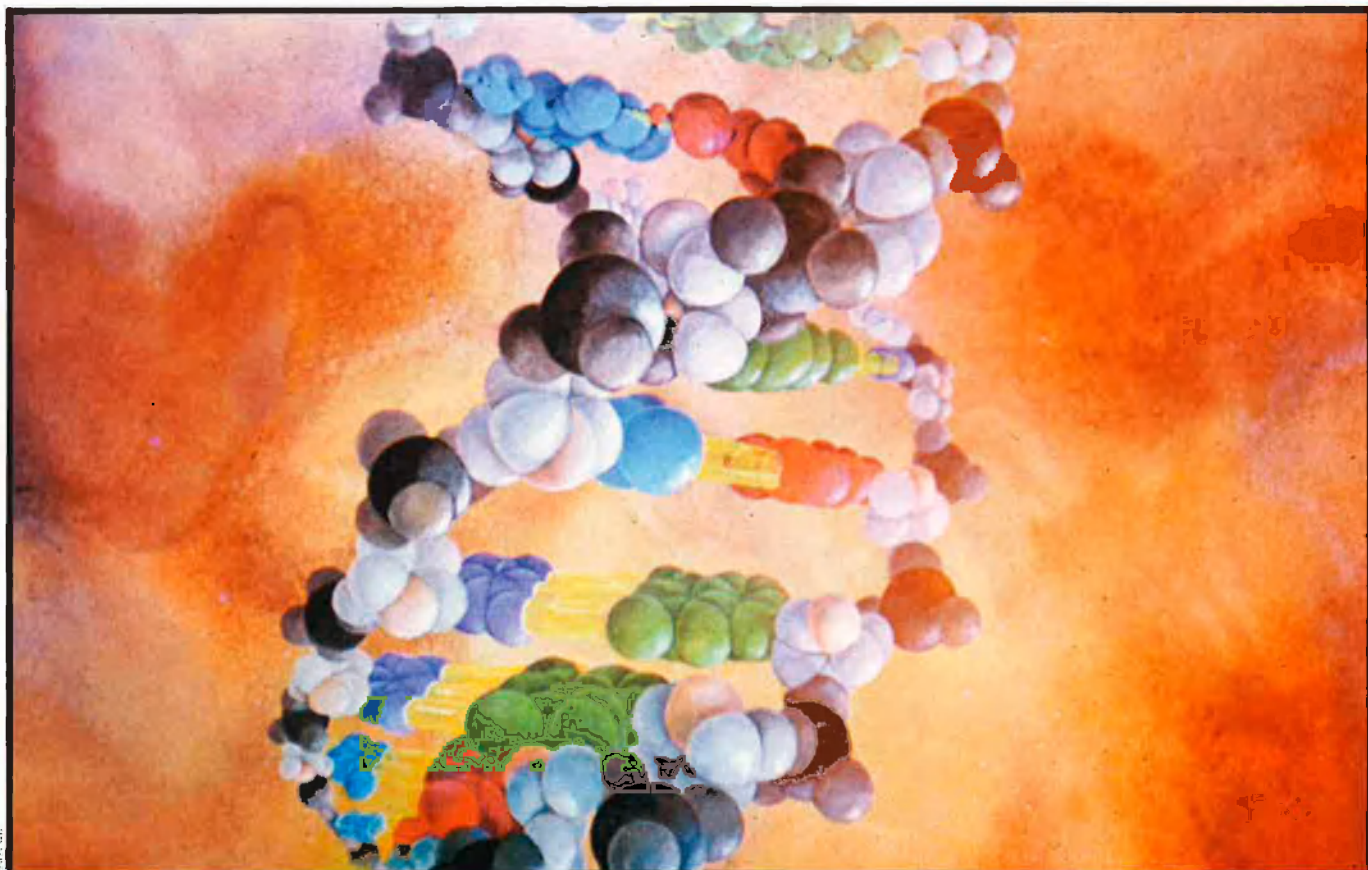
— La teologia és vella. Des de fa almenys tres segles ha perdut el seu magisteri sobre la natura. I emmudeix davant els fenòmens naturals. El Déu dels teòlegs s'ha retirat al domini privat de les consciències, deixant als científics la possessió de la natura.

— No es corre el risc que siguin els científics, aquells que recreen l'home i la

EL TEMPS

Peter Sloterdijk: "El Déu dels teòlegs ha cedit als científics la possessió de la natura."

PIQUER, E.I.

Segons Sloterdijk, "la biotecnologia significa simplement una nova alfabetització de la humanitat. El text genètic, l'ADN, una vegada descodificat, porta de manera inevitable a superar els límits imposats per la natura".

vida artificialment, els que esdevinguin les noves divinitats de l'època "que va més enllà de l'humanisme"?

— Deixem aquestes analogies als temors històrics de teòlegs i filòsofs con-

servadors. No, els científics no esdevenen Déu: en primer lloc perquè Déu no existeix. I, en segon lloc, el treball de la biogenètica es troba encara en el seu inici. No es tracta d'una recreació de la na-

tura en general, sinó de modificacions i correccions del text genètic.

— Quin sentit tenen les correccions?

— El sentit d'aquestes intervencions en el text genètic és la conseqüència de la

La informàtica model càbala

La tecnologia dels ordinadors presenta analogies amb la mítica creació del món. Compte, però, amb la idolatria.

És inevitable que, en un món cada vegada més dominat per la tecnologia de l'ordinador, també les religions hagin de fer comptes amb aquesta realitat, la qual ofereix solucions, models i provocacions. Com a primer exemple, no tan banal, la història tecnològica recent amb l'evolució i la multiplicació dels llenguatges (operatius i de programació) sembla una repetició de l'episodi bíblic de la torre de Babel (prodigi tecnològic de llavors) i de la divisió de les llengües. Aquesta divisió continua amb les màquines i els sistemes, creant fins i tot paròdies de "religions" separades i amb dificultats de diàleg. Aquell qui, com el sotassinat, ha usat des de fa anys els productes d'una certa marca, ha viscut sensacions anàlogues a aquelles de qui pertany a una religió minoritària: ser pocs, amb tot més car i més difícil de trobar, sovint incomunicable, però amb la presumpció de tenir la raó, amb la millor solució en un món que no et comprèn.

Arribant més lluny, és innegable que el model informàtic i la teologia tenen profundes i extraordinàries analogies. Fa anys, l'amic futu-

ròleg israelià David Passig em va explicar, no sé fins a quin punt sense ironia, el secret de l'afinitat de la càbala jueva (la teosofia prevalent en el judaisme) amb l'ordinador: en la visió cabalística de la creació, Déu es retira per fer espai al món, i aquest espai té forma de cercle, al centre del qual hi ha un raig d'energia divina. Fa ja 450 anys que aquesta idea es representava amb un cercle i una línia: això és, 0 i 1.

Els models de la realitat circumstant o els productes de la ment humana són usats des de sempre en les religions de dues maneres possibles: o com a objectes de culte, o com a metàfores d'allò sacre. A la qual cosa no escapa l'ordinador. Però la primera manera és idolatria. Amb tot això que l'ordinador ens podrà oferir, romandrà sempre un producte humà o, com a màxim, un model, una metàfora, una revelació parcial d'allò que per nosaltres resta sempre l'Únic amagat.

Riccardo Di Segni, rabí en cap de Roma

EL TEMPS

"Tots els temors i les ansies són projectats en la idea metafísica del clonatge. Però ja vivim una vida de fantasmes: mandrosos, deprimits i desanimats, quin sentit tindria clonar fantasmes de fantasmes?", assegura Sioterdijk.

necessitat inextingible de l'home de reparar-se ell mateix i millorar la natura. Entre l'atleta que entrena el seu cos fins al límit de les seves possibilitats i les intervencions ordinàries de la inseminació *in vitro*, no hi ha cap diferència: totes són pràctiques d'autoreparació de l'home. I la biotècnica és només l'enèsima pròtesi per a arreglar el nostre cos i el dels nostres fills.

— Està exposant un futur de "*Übermensch*", el superhome immune a les fes i a les malalties del qual parlava Nietzsche?

— El concepte de superhome està abusat. És més interessant aquell passatge del *Zarathustra* en què Nietzsche parla de cases i homes que esdevenen, amb el

temps, cada vegada més petits i baixos. Nietzsche va veure com l'home, a través de la tècnica, es tornava cada vegada més semblant al seu animal domèstic. Per tant, sotmès a totes les modificacions o reparacions que, a poc a poc, aporta a la seva pròpia natura. El sentit de la biotecnologia jau en aquesta domesticació progressiva de la nostra natura. Fora d'això, és en línia amb la tradició de la il·lustració.

— No li fa por que la biogenètica esdevingui la bomba atòmica del nou mil·lenni?

— Des de l'estructura profunda i la força de la matèria, recollida en la bomba atòmica, els homes han après a saber-se contenir políticament en els seus propis

límits. Crec que el mateix ensenyament ens arribarà de la biotecnologia, la qual realitzarà petits retocs, sentits cada vegada més naturals.

No crec, pel contrari, en la utopia del clonatge, ni en les creacions dels monstres transgènics del tipus del doctor Mause.

— Per què?

— Tots els temors i les ansies són projectats en la idea metafísica del clonatge. Però ja vivim una vida de fantasmes: mandrosos, deprimits i desanimats, quin sentit tindria clonar fantasmes de fantasmes? Per això mateix, tots, intuïtivament, rebutgem el clonatge. Fins i tot els que accepten el nou Déu de les biotecnologies.

“L'eugenèsia, entesa com el millorament de l'ésser, és el discurs de l'esquerra per excel·lència”

— Quin nom té aquest nou Déu?
— Lluny de qualsevol horitzó de transcendència, la religió que roman és la salut. I el Déu és el del sistema immunitari. És per això que les potencialitats terapèutiques promeses per les noves biotecnologies tindran èxit en les nostres societats saludables. Si es pot crear un fetge per a un trasplantament, se'n crea.

— Aleshores, per què no només els teòlegs, sinó també els filòsofs d'esquerres, com Jürgen Habermas, posen límits morals a les noves tecnologies?

— Perquè filòsofs com Habermas parlen d'una visió equivocada tant de la tècnica com de la natura. Miri, tot el debat sobre la legitimitat o no de les biotecnologies afecta l'emancipació de l'esclavitud de la natura. I Habermas defensa a ultrança aquesta esclavitud. Molts filòsofs que erigeixen barreres morals davant la recerca tecnològica són en realitat uns reaccionaris, disposats a conservar un presumpte i immutable destí biològic de l'individu. I condemnen, des del seu darrer reducte teològic, qualsevol intervenció humana en l'home.

— No pot negar que, sobretot a Alemanya, termes i pràctiques com la selecció genètica sonin sospitosos.

— Sóc conscient dels errors que el nazisme ha perpetrat en nom de l'eugenèsia. Però no oblidem que l'eugenèsia és un tema que ve des de Plató a Max Weber, recorre tota la història de la filosofia. L'eugenèsia, entesa com el millorament de l'ésser, és el discurs de l'esquerra per excel·lència. I també defineix la continuïtat de la il·lustració.

— L'eugenèsia és la continuïtat de la il·lustració?

Però Déu no és digital

La física digital pot transcriure l'ADN, no inventar-lo. Paraula d'un professor de Toronto.

Segons la física digital, l'Univers està constituït per bits, és a dir, per seqüències de 0 i 1. L'Univers funciona, doncs, com l'ordinador perfecte. Aquesta teoria es basa en una modalitat de pensament ingènua que no té en compte la complexitat del nostre ésser, la riquesa de l'Univers. El sistema digital tria com a mínim comú denominador de la vida, com la seva irreductible unitat de mesura, el codi 0/1, o bé l'alternativa sí/no, una successió lineal que no admet la presència de contradiccions i mitjançant la qual no és possible explicar ni tan sols la més elemental de les formes d'existència. En aquest sentit, el digitalisme és un corrent científic que ignora les implicacions teòriques de la física quàntica i del pensament que n'obté, i que aparentment permet tenir en compte i explicar, de manera planera, les contradiccions de la vida i del món físic. Però Déu no és digital ni quàntic, ho és només quant a projecció humana. L'equació que diu Déu=0/1 no és altra cosa que una forma clàssica, antiga com la història de la humanitat, de projecció: creiem Déu a imatge de la nostra tecnologia. Així Déu esdevé l'ordinador suprem, el codi originari, el programari màxim. Però els homes no necessiten aquest Déu-ordinador i, sobretot, el codi informàtic no és Déu, sinó la temptativa humana d'imitar les condicions de complexitat de la creació. En el cas de la ciència informàtica, no es tracta de creació, sinó de “traducció”: justament aquesta és la paraula clau per a entendre la relació entre natura i tecnologia. És veritat que gràcies a les manipulacions genètiques, a les biotecnologies i al clonatge, l'home ha adquirit un poder gairebé diví en comparació amb la natura; es tracta, però, d'un poder de traducció, no de creació. És veritat que avui els tres milions de xifres del nostre ADN poden ser arxivats en un suport digital de pocs discs compactes, però això no és l'ADN: és la seva traducció. L'ADN és part de l'ésser vivent; en canvi, la seva traducció en el disquet és només un missatge. L'ADN passat a un disquet és un codi, molt útil per a comprendre la vida, però no és realitat substancial de l'ésser.

Derrick de Kerckhove, deixeble del teòric de la comunicació Marshall McLuhan.

Derrick de Kerckhove, director del Marshall McLuhan Institute

— M'explicaré. La continuïtat de la il·lustració és la construcció progressiva d'una màquina tecnològica, iniciada fa tres segles. És aquesta obra permanent la que defineix l'estil de vida d'Occident. Amb la màquina de les biotecnologies estem a prop de superar ia “primera natura” humana.

Estem, per tant, en una bifurcació en allò que fins ara era el simple destí biològic. L'Occident, i subratllo, sols Occident, consisteix a la creació contínua de paradisos artificials.

— La biotecnologia en conflicte amb la civilització, doncs?

— Estem parlant del nostre futur i de la tècnica. És Occident qui crea la tècnica, mentre el terrorista islàmic l'utilitza sense entendre'n les premisses, sense comprendre'n el procés d'invenció. L'11 de setembre va revelar tota la capacitat creativa d'Occident. La capacitat, malgrat la destrucció de les Torres Bessones, de renovar-se i de reparar-se: l'essència de la tècnica aplicada a les noves tecnologies.

Stefano Vastano

Text recollit per Francesca Reboli

© *L'Espresso*

Traducció: Yolanda Girao